

МҒТАР 14.35.09

DOI: [10.59102/kufil/2025/iss1pp289-302](https://doi.org/10.59102/kufil/2025/iss1pp289-302)

Г. И. Байгунисова¹, Д. Ж. Мамырбаева²

¹ Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, 010000, Қазақстан Республикасы

² Нөкіс мемлекеттік педагогикалық институты, Нөкіс, 230100, Өзбекстан

МӘТІННІҢ ӘРТҮРЛІ ТҮРЛЕРІМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ КЕЗІНДЕ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ ТҰРАҚТЫ МӘСЕЛЕСІ

Мақалада жастардың оқу сауаттылығын арттыру мақсатында олардың сауаттылық деңгейін анықтау мәселелеріне арналған. Зерттеудің өзектілігі оқу сауаттылығының қоғамның үздіксіз білім беру жүйесіндегі рөлімен және осы дағдыны дамытуға қатысты қазіргі жағдаймен негізделеді. Цифрлық мәтіндермен жұмыс жасау дағдыларына ерекше назар аударылды. Зерттеу жұмысы бірнеше кезеңдерді қамтыйды: мәселенің шығу тарихын зерделеу, терминологиялық аппаратты анықтау, деректер жинауды дайындау және өткізу, соңында оны талдау. Мәліметтерді жинау үшін кросс-сауалнама және анонимді онлайн сауалнама негізінде сандық әдістеме қолданылды. Әлеуметтік сауалнамаға қатысушылар ретінде Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ-нің студенттері мен оқытушылары тартылды. Деректер Google Forms, сипаттама статистикасы және тәуелсіз үлгілердің t-тестері арқылы талданды. Зерттеу барысында білім алушылардың сауатты оқу дағдылары туралы, олардың сандық мәтіндерді қолдану жиілігі мен алгоритмі және осы дағдыны оқытудың кең таралған әдістеріне қатысты білімдерінің нәтижелері алынды. Алынған мәліметтер әртүрлі форматтағы мәтіндерді функционалдық оқуға үйрету әдістерін одан әрі дамытуға ықпал ете алады.

Кілт сөздер: оқу сауаттылығы, мәтін, цифрлық мәтін, оқыту әдістемесі, ағылшын тілі, үздіксіз білім беру, университет.

НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

Ұсынылған зерттеуде Қазақстан жастарының оқу сауаттылық деңгейінің сипаттамасы оны әрі қарай жетілдіру жолдарын анықтау мақсатында берілген. Қазіргі заманда ақпараттың цифрлық құралдардағы орны маңызды, сондықтан, оқу сауаттылығы туралы сөз болғанда, мәтінмен жұмыс істеп қана қоймай, электрондық көздермен жұмыс істей білу де ескерілуі керек.

Жоғары оқу орындарындағы студенттердің оқу сауаттылығын қалыптастыруға арналған әртүрлі тәсілдер бар. Шет тілінде оқуды үйрену оқу сауаттылығын дамыту үшін негіз болып табылады. Оқу сауаттылығы функционалдық сауаттылықтың құрамына кіреді, яғни адамның өмірде алған білімін қолдану, тұрақты өзгеріп отыратын жағдайларға бейімделу және өмір бойы оқу қабілеті болып табылады. Ең маңызды дағдылар - бұл кең ақпараттық ағымнан қажетті ақпаратты табу, оны сын көзбен бағалау және практикалық мақсаттарда пайдалану. Зерттелген жұмыстарда оқу сауаттылығының теориялық аспектілері мен практикалық құрамдастары көрсетілген, әдістемелік тәсілдер мен тапсырмалар ұсынылып, оқу сауаттылығын дамытуға бағытталған әдістемелік ұсыныстар әзірленген.

PIRLS (*the Progress in International Reading Literacy Study*) - әлемдегі әртүрлі елдердің білім алушыларының мәтінді түсіну және оқу сапасы мен деңгейін салыстыратын, сонымен қатар ұлттық білім беру жүйелерінің айырмашылығын анықтайтын халықаралық зерттеу – оқу сауаттылығының келесідей анықтамасын береді: «Оқу сауаттылығы - бұл қоғам талап ететін және/немесе жеке адам бағалайтын жазбаша сөйлеу формаларын түсіну және қолдану қабілеті. Оқырмандар мәтіндерден мағынаны әр түрлі формада ала алады. Олар оқу, мектептегі және күнделікті өмірдегі оқырмандар қауымдастығына қатысу және ләззат алу үшін оқиды [1].

Осы анықтамаға сүйене отырып, біз оқырманның сауаттылығын дамыту студентке әртүрлі ақпарат көздерінен мағлұмат алуға, оларды бір-бірімен салыстыруға және сыни тұрғыдан бағалауға мүмкіндік береді деген ережеге сүйенеміз. Әр түрлі тапсырмаларды, соның ішінде жеке бағалауды қолдана отырып, студенттер ақпаратты талдауға және оны өмірде қолдануға үйренеді. Неліктен оқу сауаттылығын анықтау қазақстандық қоғам үшін соншалықты маңызды? Бұл сұрақтың жауабын Ж. Асылбековтың мақаласынан табуға болады [2]. Автор Қазақстандағы 2021 жылғы соңғы PIRLS нәтижелерін талдайды - қорытынды көңіл көншітпейді: оқу сауаттылығының деңгейі төмендеуде. Осы мәселе бойынша жұмыс барысында белгілі болғандай, Қазақстанда оқу сауаттылығын дамыту мәселелеріне арналған жұмыстар көп емес. Олардың көпшілігі PIRLS нәтижелерін айтады [3]. Іргелі және жүйелік зерттеулер шектеулі. Осы мәселеге арналған жеке жұмыстарды, форум материалдарын [3] атап өтуге болады. Жастар арасында оқу сауаттылығының дамуына өз үлесін қосуға тырысып, мақалада цифрлық мәтіндермен жұмыс істеу кезінде студенттердің функционалдық сауаттылығының қазіргі жай-күйін талдауға ерекше назар аударылды. Бұл мақала алдағы үлкен зерттеудің бастапқы кезеңі.

KIPISPE

Білім берудегі сауаттылық барлық басқа академиялық білімдер мен дағдылардың негізі болып табылады. Оқу мен жазуды тиімді оқыту білім алмасуға, түсінуге, қарым-қатынасқа және сыни тұрғыдан ойлауға жол ашады. Сауаттылық біздің әлемді қабылдауымызға және оның бізге қалай әсер ететініне ықпал етеді. Сондықтан жастардың сауаттылығын арттыру мәселесі өте өзекті. Халықаралық оқу жетістіктерін бағалау қауымдастығының (IEA) 2021 жылға арналған PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study – бес жылда бір рет өткізілетін студенттердің оқу мен түсіну сапасын бағалайтын жаһандық халықаралық зерттеу) нәтижелері туралы жарияланған есебі біздің студенттердің орташа үлгерімінің айтарлықтай төмендегенін көрсетті [2]. Қазіргі жастардың ең алдымен цифрлық мәтіндерді оқитынын ескере отырып, біз білім алушылардың оқу сауаттылығын арттыру бойынша әрі қарай жұмыс істеу үшін осы ақпараттық салада студенттер арасында оқу сауаттылық деңгейін анықтауды мақсат еттік. Бұл мәселеге нақты талдау жасау үшін алдымен зерттеудің орталық тұжырымдамасы – «оқу сауаттылығы» анықталды.

Вебстер бойынша «сауатты» сөзі оқу және жазу қабілеті, сондай-ақ білім немесе құзыреттілік ретінде анықталады. Тарихи тұрғыдан сауаттылық сол кездегі ресурстардың шектеулілігіне байланысты парақтағы сөздерді оқу мүмкіндігі ретінде қарастырылды. Дегенмен, заманауи технологиялар адамдарға қолжетімді ақпарат көлемін кеңейтті, ал студенттер енді аз ақпаратпен шектелмейді. Қазіргі кездегі сауаттылық тек баспа материалдарын оқуды ғана емес, сонымен қатар кескіндерді интерпретациялауды, мультимодальды мәтіндерді түсінуді және цифрлық ресурстарды пайдалануды қамтиды. Осыған байланысты бұл зерттеуде оқу сауаттылығын анықтаудың әртүрлі тәсілдері қарастырылды [4].

PISA (әртүрлі елдердегі оқушылардың функционалдық сауаттылығын және олардың білімін практикада қолдану қабілетін бағалайтын халықаралық тест) шеңберінде оқу сауаттылығы мәтіндерді түсіну, пайдалану және бағалау, сонымен қатар мәтіндерден алған білімдерін өмірде қолдана білу қабілеті ретінде анықталады [1]. Оқу және мәтінді түсіну сапасы бойынша жүргізілген халықаралық зерттеу (PIRLS-Progress in International Reading Literacy Study) әлемнің әртүрлі елдеріндегі бастауыш мектеп оқушыларының оқу және мәтінді түсіну деңгейі мен сапасын салыстыруға, сондай-ақ ұлттық білім беру жүйелеріндегі айырмашылықтарды анықтауға мүмкіндік береді. PIRLS зерттеуінде оқудың екі түрі бағаланады, оларды студенттер оқу сабақтарында және оқудан тыс уақытта жиі пайдаланады:

- оқу әдеби тәжірибе жинақтау мақсатында;
- оқу ақпаратты алу және пайдалану мақсатында.

Оқудың екі түрінде де ақпараттың орнын анықтау, қорытынды жасау, ақпаратты интерпретациялау және жинақтау, мәтіннің мазмұнын, тілдік ерекшеліктерін және құрылымын талдау және бағалау секілді дағдылар бағаланады. PIRLS тұжырымдаған оқу сауаттылығы анықтамасы негізінде «қоғамға қажетті және жеке адамдар бағалайтын жазбаша тіл формаларын түсіну және қолдану қабілеті» жатыр. Оқу сауаттылығының бұл іргелі тұжырымдамасы көптеген зерттеулерде оның барлық жастағы оқырмандарға және мәтіндік формалардың кең ауқымына (қағаздағы дәстүрлі, мультимодальды мәтіндер, цифрлық форматтар) қолдану мүмкіндігін есепке алу үшін одан әрі дамытылды [1]. Қазіргі уақытта оқу сауаттылығының анықтамасын келесідей беруге болады: *оқу сауаттылығы – қоғамға қажетті және жеке адамдар бағалайтын жазбаша тілдің түрлерін түсіну және қолдану қабілеті. Оқырмандар әртүрлі формадағы мәтіндерден мағына құра алады. Зерттеуімізде біз жастардың оқу тәжірибесінің аспектілеріне назар аударамыз, себебі олар білікті оқырманға айналады. Мақалада білім беру орындары мен күнделікті өмірде оқудың маңыздылығы қазіргі технология әлеміндегі мәтіндердің алуан түрлілігінің артуы аясында талқыланады.*

Оқу сауаттылығын жетілдірудің мақсаты – студенттердің мәтінмен конструктивті және интерактивті әрекеттесуін дамыту. Оқу процесінде студенттер белсенді түрде мағынаны құрастырып, мәтінмен тілдесе білуі керек. Тиімді оқу стратегиялары мен оқығандары туралы рефлексия әдістерін білу оларға бұл талпыныста үлкен көмек береді. Олар білім алу, күнделікті өмірде әртүрлі оқырман қауымдастықтарына қатысу үшін және жай ғана ләззат алу мақсатында оқиды. Студенттер әлем және өздері туралы түсінікті көптеген мәтін түрлерінен біле алады. Мәтіннің әрбір түрі оқырманға мәтінді түсіндіруге көмектесетін жалпы қабылданған формалар мен ережелерге сәйкес келеді [5]. Мәтіннің кез келген түрі бірнеше формалар мен формалардың комбинациясын қабылдауы мүмкін. Оларға кітаптар, журналдар, құжаттар және газеттер сияқты дәстүрлі жазбаша формалар, сондай-ақ интернет және мәтін әртүрлі мультимедиялық форматтары біріктірілген веб-сайттар арқылы көптеген байланысу тәсілдерін қамтитын цифрлық формалар кіреді. Қазіргі әлемде онлайн оқу ақпаратқа қол жеткізудің негізгі әдісіне айналуға [6]. Интернетте оқу цифрлық сауаттылықтың жаңа дағдыларын талап етеді, мұнда табысты оқырман - олардың оқу қажеттіліктерін қанағаттандыра алатын адам. Бұл оқу сауаттылығын қалыптастырудағы заманауи әдіс білім алушылардың цифрлық сауаттылығын ескеруі керек дегенді білдіреді [7].

Интернеттегі мәтіндердің дәстүрлі басып шығарылатын мәтіннен айырмашылығы көптеген веб-сайттарда таратылатын мәтіндердің сызықты емес желісі болып табылатындығы мәлім. Интернетте ақпаратты іздеу және зерттеу осы күрделі оқу ортасында ұйымдастырылған ақпаратты түсінуді талап етеді [8]. Цифрлық оқу форматында студенттер өз жолдарын жасауға жауапты. Сондықтан студенттердің сауаттылыққа жетуіне көмектесетін оқудың әртүрлі формаларына қатысуға ынталандыратын жағдайлар жасау қажеттілігін мойындау өте маңызды. Бұған студенттерді тек баспа материалдары мен оқулықтарды оқумен және зерделеумен шектемей, сонымен қатар оларға білім алуға болатын басқа ресурстармен қамтамасыз ету арқылы қол жеткізуге болады. Әртүрлі контексттерді пайдалану олардың оқуын жақсартады және сауаттылығын арттырады. Қазіргі қоғамда студенттер тек баспа кітаптары мен газеттерді қолданумен шектелмейді. Бүгінгі студенттер ақпарат жинау үшін мультимедиялық файлдарды, әлеуметтік медиа сайттарын, аудио кітаптарды, және жаңалықтар сайттарын пайдаланып оқи алады. Басқаша айтқанда, оқу-бұл ақпаратты декодтау (тану), оны түсіну және күнделікті өмірде қолдану процесі. Бұл міндетті шешу үшін бастапқы нүктені белгілеу маңызды, яғни студенттердің оқу сауаттылығының жетілдіруді қажет ететін аспектілерін зерттеу қажет. Сондықтан *біздің зерттеуіміздің мақсаты - цифрлық ортадағы студенттердің оқу сауаттылығының деңгейін анықтау. Негізінде, ақпараттық мақсатта онлайн оқу дәстүрлі баспа мәтінін оқу үшін қажет, бірақ әлдеқайда көп ақпаратты қамтитын басқа жазықтықта оқуды түсінудің барлық дағдылары мен стратегияларын қажет етеді. Онлайн оқу дәстүрлі баспа материалдарын оқу кезінде кездесетін жағдайлардан ерекшеленетін контексттерде оқуды түсіну дағдылары мен стратегияларын пайдалану мүмкіндігін қамтиды* [9]. Студенттер үшін оқу барысында ойлау қабілетін кеңейтуді үйрену және ақпарат алудың

жаңа әдістерін меңгеру маңызды. Біз енді сауаттылықты тек студенттердің бізге қолжетімді ақпарат шеңберінде оқу және жазу қабілетіне қарай бағалай алмаймыз. Білім алушылардың сауаттылығын олардың әртүрлі форматтағы мәтіндерден ақпаратты оқу, түсіндіру және түсіну қабілеттеріне қарай бағалау керек.

Білім алушылардың онлайн немесе басып шығарылған мәтінді оқып жатқанына қарамастан, оқығандарын әртүрлі адамдар топтарымен талқылау оларға әр қилы контексттерде мәтіннен мағына құруға мүмкіндік береді [10]. Бір немесе бірнеше оқырман қауымдастығы ішінде оқуға қатысты әлеуметтік өзара әрекеттестік жастарға көмек көрсетуде маңызды рөл атқаруы мүмкін. Білім алушылар әртүрлі формадағы мәтіндерді түсіне бастайды [11]. Әлеуметтік орта жас оқырмандарға өздерінің ой-өрісін кеңейтуге, оқуды құрдастарымен және басқа да әңгімелесушілермен қарым-қатынас тәжірибесі ретінде қарастыруға ресми және бейресми мүмкіндіктер бере алады.

МАТЕРИАЛДАР МЕН ТӘСІЛДЕР

Дизайн

Бұл зерттеуде деректерді жинау үшін кросс-секциялық зерттеуді қолдана отырып, сандық зерттеу әдісі қолданылды. Осы мақсатта зерттеу сауалнамасы ағылшын тілінде, онлайн режимінде жүргізілді (URL сілтемесі арқылы қол жеткізілді *Reading Literacy of Kazakhstani youth* [12] және оған құрал ретінде жастардың оқу сауаттылығын қабылдауын түсіндіру үшін әзірленген анонимді сауалнама қолданылды.

Қатысушылар

Сауалнамаға Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің (Астана қаласы) бакалавриат студенттері мен ағылшын тілі оқытушылары қатысты, респонденттердің жалпы саны жиырмадан астам болып шықты. Сонымен қатар, қатысушылардың сауалнаманың мақсаты туралы жақсы хабардар болғанын анықтау маңызды еді.

Аспап

Әдебиеттерге шолу негізінде қысқаша сауалнама құрастырылды. Қатысушылар ағылшын тілінде оқитын студенттер болғандықтан, сауалнаманы ағылшын тілінде жүргізген дұрыс деп шешілді. Әр түрлі типтегі сұрақтар ұсынылды – ашық және жабық; жауаптардың бірнеше таңдауы және бірқатар нұсқалардың әлденеше жауаптары.

Студенттерге олардың оқу сауаттылығы туралы хабардарлығын анықтау үшін 14 сұрақтан тұратын сауалнама, соның ішінде біраз арнайы сұрақтары және жалпы сұрақтар берілді.

Деректерді жинау

Зерттеу барысында көптілді қоғамдардың оқу сауаттылығынан қаншалықты хабардар екендігі туралы зерттеу сұрағына жауап беруге арналған сауалнама қолданылды. Қатысушылар тізімі Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің бакалавриат студенттерінен және ағылшын тілінің тәжірибелі оқытушыларынан құралды. Сауалнама Google Forms көмегімен онлайн режимінде жүргізілгендіктен, сілтеме қатысушылармен топтық чаттарға жіберілді (WhatsApp, Telegram арқылы). Жауап берушілерден сауалнаманы толтыру сұралды және зерттеуге қатысу ерікті екендігі және қатысуға міндетті еместілігі туралы алдын ала хабарланды.

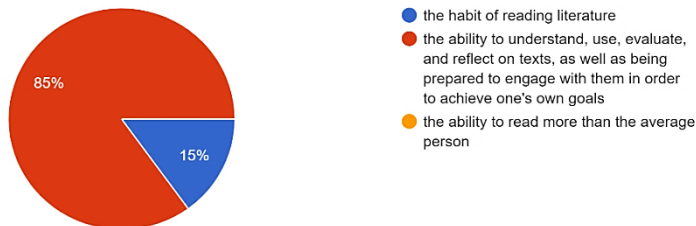
Деректерді талдау

Google Forms деректерін, сипаттамалық статистиканы және тәуелсіз t-тест үлгілерін пайдалана отырып талданды. Сипаттамалық статистика зерттелген әр түрлі айнымалы шамаларды жалпы орташа бағалау үшін пайдаланылды. Студенттер мен оқытушылардың оқуға деген жалпы көзқарасын анықтау үшін t -тесттердің тәуелсіз үлгісі қолданылды.

НӘТИЖЕЛЕР

1-суретте көрсетілгендей, қатысушылардың жауаптары оқу сауаттылығының анықтамасын ұсынады. Ең көп дауыс жинаған нұсқа (85%) "мәтіндерді түсіну, пайдалану, бағалау және ой елегінен өткізу қабілеті, сондай-ақ өз мақсаттарына жету үшін олармен өзара әрекеттесуге дайын болу" болды. Мұндағы мақсат оқу сауаттылығын анықтау және қатысушылардың осы терминді білетіндігін тексеру болды (PISA анықтамасы) [13]. Нәтижелер көрсеткендей, көпшілік оқу сауаттылығының мағынасын дұрыс түсінеді.

Reading Literacy is..
20 ответов

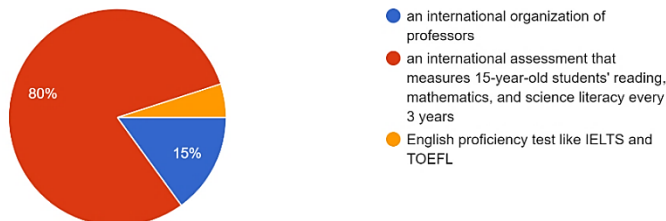

1-сурет. Оқу сауаттылығының анықтамасы

2-суретте PISA туралы хабардар болу деңгейі суреттелген. Респонденттердің 80%-ы дұрыс жауап берді және олар PISA деген не екенін біледі. Олардың кейбіреулері (15%) PISA халықаралық профессорлар ұйымы деп болжады. Бұл олардың аббревиатурадағы "P" әрпінің астарындағы болжамды мағынасының себебі болуы мүмкін.

PISA-Халықаралық Студенттерді Бағалау Бағдарламасы.

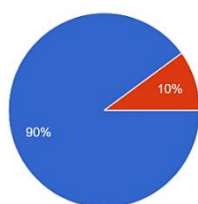
PISA is..
20 ответов

2-сурет. PISA туралы хабардарлық

Оқу тілдік дағды ретінде оқушылар үшін де, мұғалімдер үшін де өте маңызды. Оқудың жастар арасында қаншалықты кең таралғанын 3-Суреттен байқауға болады, өйткені респонденттердің 90%-ы оқуды ұнататынын растады. 4-суретте сауалнамаға қатысушылардың оқу жылдамдығы көрсетілген. Олардың нақты санында орта көрсеткіш (40%) және басқа 40%-ы оқу жылдамдығынан сәл төмен екендігі туралы қорытынды жасауға болады. Кейбір ерекшеліктер де атап өтілді: 300-350 сөз оқитындардың 10%-ы және минутына 350-ден астам сөз оқитындардың тағы 10%-ы анықталды.

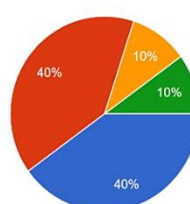
Do you like reading?
20 ответов

3-сурет. Жастар арасындағы оқудың танымалдығы

How many words do you read per minute?
20 ответов

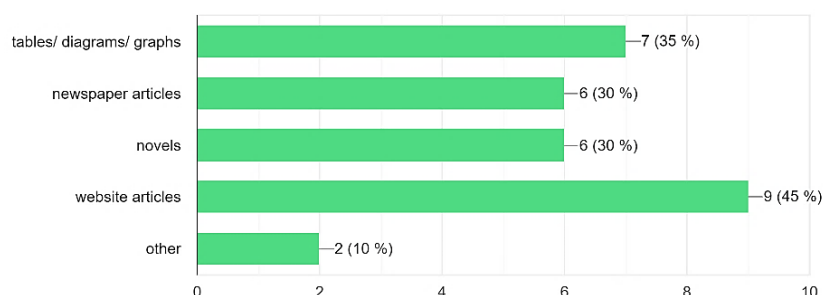
Yes
No

4-сурет. Жастардың оқу жылдамдығы

Мәтіндердің көптеген түрлері бар және олардың артықшылықтарын төмендегі 5-суретте көруге болады. Жауаптардың көпшілігі "веб-сайт мақалалары" нұсқасына жиналды (45%) және оны қазіргі уақытты "цифрлық дәуір" деп атағанымызбен түсіндіруге болады. Мәтіннің ең көп тандалған екінші түрі "кестелер/ диаграммалар/ графиктер" болды, олар мәтіннің аздығымен және схема бойынша ақпарат беруімен танымал. Романдар мен газет мақалалары бірдей нәтиже берді - 30%. Бұл жауап берушілердің таңдауларының қаншалықты ерекшеленетінін көрсетеді.

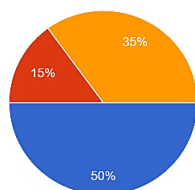
What kinds of texts do you like?
20 ответов

5-сурет. Мәтін таңдаулары

6-сурет және 7-сурет цифрлық құралдардың қаншалықты жиі қолданылатынын және цифрлық құралдардың қандай түрлері көбірек қолданылатынын көрсетеді. Жауап берушілердің жартысы оқу кезінде цифрлық құралдарды қолданатынын айтты. 30%-ы кейде цифрлық құралдарды қолданатынын, ал 15%-ы ешқандай цифрлық құралдарды қолданбайтынын айтты. Сандық құралдардың нақты түрлерінің ішінде E-Library мен Online Dictionary ең танымал болып табылды, олардың екеуі де 35% дауыс жинады. ReadWriteThink (15%) және Good Reader (10%) да жиі қолданылады.

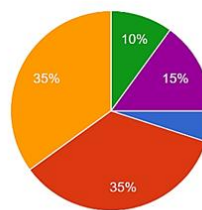
Do you use digital tools when you read?
20 ответов

6-сурет. Цифрлық құралдарды қолдану

What digital tools do you use when you read?
20 ответов

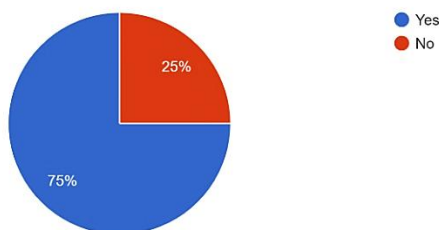
Yes
No
Sometimes

7-сурет. Ең көп қолданылатын цифрлық құралдар

8-суреттен университеттің веб-сайтын респонденттердің 75%-ы, яғни студенттер пайдаланатынын, ал 25%-ы басқа білім беру ұйымдарының ағылшын тілін үйренетін оқытушылары пайдаланатынын көруге болады., олар да зерттеу сауалнамасына қатысты.

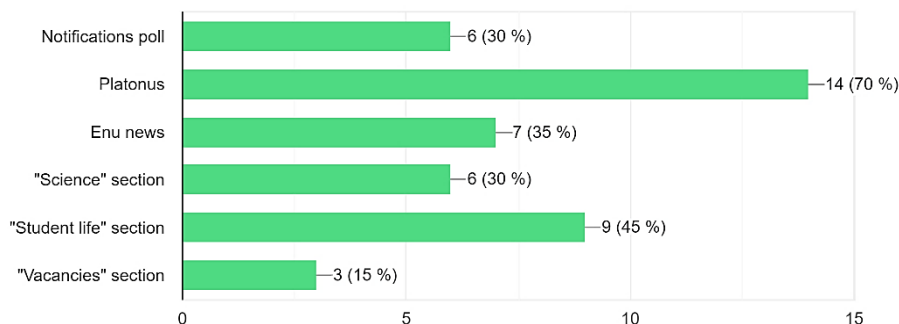
Have you ever used our university's website?
20 ответов

8-сурет. Университеттің веб-сайтын пайдалану

9-суретте келтірілген жауаптар Ену веб-сайтының ең жиі қолданылатын бөлімдерін көрсетеді. Күтілгендей, нәтижелер веб-сайттың Platonus бөлімі ең көп пайдаланылатыны туралы хабарлайды (70%). Тағы бір маңызды жауап (45%) "Студенттік өмір бөлімінің" өзектілігін ашады, өйткені оған ЕҰУ студенттері үнемі жүгінеді. "ЕҰУ жаңалықтары" (35%), "Хабарландырулар сауалнамасы" және "Ғылыми бөлім" (30%) сияқты басқа бөлімдерде шамамен бірдей дауыстар жиналды. Айта кету керек, «Бос жұмыс орындары» бөліміне ең аз келушілер болды (15%). Біздің ойымызша, мұның себебі қатысушылардың көпшілігі бакалавриат студенттері және дәл осы бөлім оларға әзірше қажет емес.

What sections of ENU website have you used?
20 ответов

9-сурет. ЕҰУ веб-сайтының жиі қолданылатын бөлімдері

Жоғарыда көрсетілген сауалнама нәтижелеріне сүйене отырып, ендігі зерттеу нәтижелері талқыланады. Нәтижелер көрсеткендей, Л.Н. Гумилев атындағы университеттің студенттері мен осы сауалнамаға қатысқан ағылшын тілі мұғалімдері "оқу сауаттылығы" терминімен жалпы таныс. Жиналған жауаптар бізге оқудың академиялық немесе жеке мақсатта болсын, жастардың өмірінде бар екеніне кепілдік береді.

ТАЛҚЫЛАУ

Осы зерттеу жұмыстары барысында респонденттер орташа жылдамдық және орташа жылдамдыққа жақын екені белгілі болды. Брисбаерт жүргізген зерттеуге сәйкес, оқудың орташа жылдамдығы оқушылардың үнсіз оқығанында (кейде "ішінен оқу" деп те аталады) минутына 238 сөз, ал дауыстап оқығанда бұл көрсеткіш айтарлықтай төмен – минутына 183 сөз. Білікті оқырмандар минутына 300-ден астам сөз оқитыны байқалды. Сауалнамаға

қатысушылар көп жағдайда үнсіз оқитын көрінеді, жалпы минутына оқылатын сөздер саны аз емес, бірақ оны жақсартуға тырысу керек [3].

Оқу – бұл мәтінді анықтаудан және жазбаша сөздердің мағынасын сіңіруден тұратын күрделі процесс және бұл дағды қалған үш дағдыға сәйкес келетін күрделі процесс. Оқушының оқу сауаттылығының дамуына әсер ететін көптеген факторлар бар. PISA студенттердің оқу, математика және жаратылыстану пәндеріндегі жетістіктерін бақылап, бағалайтындықтан, кейбір ғалымдар тереңірек шолу жасау үшін осы пәндер арасындағы корреляцияны (өзара байланыс) да зерттеді. Коюнчу, И. және Фират Т. зерттеулерінде қызықты нәтижелер жиналды - оқу сауаттылығы оқушылардың математикалық көрсеткіштеріне қарағанда ғылыми көрсеткіштеріне көбірек әсер етеді [13].

Күнделікті өмірінде біраз уақытын оқуға арнаған студенттердің, классика жанрындағы кітаптарды, көркем әдебиеттерді, ғылыми-фантастикалық кітаптарды немесе кез келген басқа мәтіндерді өз қалауы бойынша оқитындардың оқуға деген қызығушылығын арттырады және бұл көбінесе олардың оқу үлгерімін жақсартумен байланысты. Біздің зерттеу нәтижелеріміз көрсеткендей, жауап берушілер мұны тек оқу үшін ғана емес, сонымен қатар оқырмандық ләззат алу үшін де ықыласпен оқиды. Тәжірибелі оқырмандарға оқу процессінде қатаң нұсқаулар қажет емес және тек мұғалімнің нұсқауы қажет екендігі туралы хабарланды. Тәжірибелі мұғалімдер үшін оқушылардың оқуына шынайы қызығушылық танытудың және оларды іс-әрекетке баулудың маңыздылығы анықталды, олардың түсінуіне ықпал ету оларға қосымша қысым жасамай оқу дағдыларын жетілдіруде тиімді болуы мүмкін [14].

Жақсы нәтижеге қол жеткізу үшін кез-келген проблемалық мәселені жан- жақты зерттеу қажет. Линнакила PISA-ның швед және фин студенттерін ЭЫДҰ елдері арасында "ең жақсы оқырман" ретінде көрсетуі негізінде салыстырмалы зерттеу жүргізді. Нәтижелер нашар үлгерім ықтималдығына жынысы мен әртүрлі әлеуметтік-мәдени факторлар, сондай-ақ оқушылардың жеке қасиеттері, көзқарастары мен мектеп ішінде және одан тыс жерлердегі мінез-құлқы айтарлықтай әсер ететінін көрсетті [2].

Сауалнамаға қатысушылардың жауаптары сонымен қатар оқу кезінде цифрлық құралдардың пайдаланатынын және олардың ең көп қолданылатыны веб-пайдаланушыларға ғаламтордан электрондық кітаптарға қол жеткізуге, оқуға және жүктеп алуға мүмкіндік беретін электрондық кітапхана (Elibrary) екенін көрсетті. Лопес-Эскрибано электронды кітаптардың жас оқушылардың оқу тиімділігіне әсері орасан зор деп жазды. Зерттеу нәтижелеріне сәйкес, дұрыс таңдалған және пайдаланылған кезде, электронды кітаптар оқу және түсіну дағдыларын дамытуға бірдей дәрежеде, кейде тіпті қазіргі уақытта бәріміз үйреніп қалған нақты баспа кітаптарынан да көп үлес қоса алады [2]. PISA әлем елдеріне сауаттылық деңгейлерінің әртүрлілігі елдер арасындағы айырмашылықты бағалауға мүмкіндік береді, бұл белгілі бір елдерге өз жүйелерінің жалпы студенттерге жалпы пайда әкелетін және пайдасы төмендеу болуы мүмкін ерекшеліктерін анықтауға мүмкіндік береді [8]. Зерттеу сауалнамасы дәл осы мақсатта – Қазақстандық жастардың оқу сауаттылығының жай-күйін анықтау және оны жетілдіру жолдарын табу мақсатында жүргізілді.

Адамның нені және қалай оқитыны, шын мәнінде, оның мінезіндегі белгілі бір өзгерістерге ықпал етуі мүмкін және оны күнделікті өмірде де оңай байқауға болады. Оқу қиял мен сыни ойлауды дамытатыны дәлелденді, сондықтан жастар арасында сауатты оқу мәдениетін дамыту керек. Статистикалық мәліметтерге сүйенсек, Канада әлемдегі ең көп оқырманы бар ел болып табылады, онда оқырмандар саны 66% ұпай жинады, Ал Испания 50% көрсеткішпен екінші орында [15]. Қазақстанның алда дамитын жөні бар және келешекте біздің еліміз де оқырмандар саны ең көп елдер тізіміне енеді деп үміттенеміз.

Цифрлық дәуірде оқу әдеттері ондаған жылдар бұрын құжатталған әдеттерден айтарлықтай ерекшеленеді. Сондықтан қазіргі жастардың оқуға деген талғамының ерекшеліктерін ескерген жөн. Шатунова осы жылдар ішінде жастардың қалауы мен қызығушылықтарының қалай және неге өзгергенін анықтау үшін Ресей, АҚШ және Чехияны қамтитын халықаралық зерттеу жүргізді және соңғы жылдары оқырмандар арасында фантастика жанры тұғырда екені белгілі болды [15].

ҚОРЫТЫНДЫ

Оқу сауаттылығы - қазіргі қоғамда орын алатын үздіксіз білім берудің негізгі шарты. Инновациялық технологиялардың өмірімізге тез ену қарқындығын ескере отырып, тек дәстүрлі мәтін форматтарымен ғана емес, сонымен қатар цифрлық дереккөздермен де жұмыс жасау дағдыларын дамытуға ерекше назар аудару қажет. Жеке тұлғаның сауаттылық деңгейі өмір бойы білім берудегі негізгі түйінді мәселе болғандықтан, білім алушылардың оқу сауаттылық деңгейін бақылауды жалғастыру қажет етіледі. Бұл өз кезегінде оқытудағы функционалды оқу әдістемесін әрі қарай дамытуға және қағаздардағы мәтіндермен жұмыс істеу тәжірибесін цифрлық дереккөздерге (цифрлық мәтіндер) бейімдеуге көмек береді.

Адамзатта оқу сауаттылығы әрқашан жоғары сұранысқа ие болғандықтан бұл зерттеуде адамның оқу дағдыларын меңгеру қабілетіне әсер етуі мүмкін факторлар зерттелді. Ежелгі заманнан бері адамдар оқу және оқытудағы, оқу дағдыларындағы, оқырмандардың қалауындағы және оқу мақсаттарындағы өзгерістерді жіті бақылау арқылы білім алуға үйренумен қатар адамдардың қоғамда қалай дамып келе жатқанын түсінуге мүмкіндік береді.

Болашақтағы зерттеулеріміздің перспективасында біз оқу сауаттылығын дамыту мәселелерін және электронды оқудың әлеуетін оқу дағдыларын жетілдіру құралы ретінде қарастыруды ұсынамыз. Қазақстандық жастардың оқу сауаттылығынан хабардарлығы және біздің еліміздегі оқырмандар санын көбейтуге барлық мүмкіндіктері бар екендігі анықталды, өйткені жастар әр түрлі мәтіндерді оқиды және сырттан көмек сұрамай-ақ оқу дағдыларын жетілдіре алады (мұғалімнің нұсқауы әрқашан қажет).

Алғыс сөз

Авторлар Еуразия ұлттық университетінің 2-курс магистрант Әбдіғапар Назеркеге студенттер арасында сауалнаманы ұйымдастыруға және өткізуге көмектескені үшін алғысын білдіреді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 PIRLS 2021. Assessment Framework. Boston College. 2021. [Electronic resource]. URL: <https://pirls2021.org/frameworks/home/reading-assessment-framework/a-definition-of-reading-literacy/index.html> (access date: 19.08.2023); Testter.kz. URL: <http://surl.li/kvuchh> (accessed: 20.04.2024)
- 2 Асылбеков Ж. Қазақстанда балалардың оқу сауаттылығының деңгейі төмендеп баражатыр ма? / QМониторы. 2023. [Электрондық ресурс]. [Орыс тілінде] URL: <https://qmonitor.kz/society/5442> (сайтқа жүгінген күні: 20.04.2024)
- 3 PIRLS-2021 халықаралық зерттеуіндегі Қазақстанның нәтижелері/ Talday. 2023 [орыс тілінде]. URL: <http://surl.li/wcbkbrb>; Ы. Алтынсарин атындағы ҒАҚ акционерлік қоғам. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру аспектісіндегі балалар оқуының қазақстандық картасы. Әдістемелік құрал. Астана, 2013, [орыс тілінде]. URL: https://school.muscomplexpavl.edu.kz/download/library_int/read/karta_read.pdf; Қадырова Г.Р., Арзиева Е. Р. Болашақ пән мұғалімдері ретінде студенттердің оқу сауаттылығын қалыптастыру мәселесіне. / Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті Хабаршы. Филология сериясы. №4 (176), 2019. - 183-190 б. [Электрондық ресурс]. <https://doi.org/10.26577/EJPh-2019-4-ph25> [орыс тілінде] (сайтқа жүгінген күні: 28.08.2023); Имамбаева Г.Е., Ахметова А. Б. Қазақстандағы оқу сауаттылығы және әртүрлі жастағы адамдарды үздіксіз оқыту./ Credo Experto: көлік, қоғам, білім, тіл. №2, 2021. [орыс тілінде]. DOI 10.51955/2312-1327_2021_2_203; Оқу сауаттылығын дамытудың құзыреттілік моделі / Форум. Өрлеу " Порталы, 2024. [орыс тілінде]. URL: <https://community.orleu-edu.kz/t/kompetentnostnaya-model-razvitiya-chitatelskoj-gramotnosti/10100>

- 4 Linnakyla, P., et al. Factors behind Low Reading Literacy Achievement / Scandinavian Journal of Educational Research, vol. 48, no. 3, 2004 - P. 231–249. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.1080/00313830410001695718> (access date: 20.04.2024)
- 5 Brysbaert, Marc. ‘How Many Words Do We Read per Minute? A Review and Meta-Analysis of Reading Rate’. PsyArXiv, 12 Apr. 2019. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.31234/osf.io/xynwg> (access date: 01.05.2024)
- 6 Baigunissova G. Co-authored. Developing Reading Literacy with Digital Texts // eBook Lecture Notes in Computer Science book series (LNCS, volume 14785). Part 1. ISBN 978-3-031-65880-8, ISBN 978-3-031-65881-5 (e-Book). – P. 159-167. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-65881-5_17 . <https://doi.org/10.1007/978-3-031-65881-5> (access date: 01.05.2024)
- 7 López-Escribano, Carmen, et al. The Impact of E-Book Reading on Young Children’s Emergent Literacy Skills: An Analytical Review / International Journal of Environmental Research and Public Health, vol. 18, no. 12, MDPI AG, June 2021. - P. 651-655. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph18126510> (access date: 05.05.2024)
- 8 Leu, D., Kinzer, C., Coiro, J., Castek, J., & Henry, L. New Literacies: A Dual-Level Theory of the Changing Nature of Literacy, Instruction, and Assessment. 2013 / Theoretical Models and Processes of Reading - pp.1150-1181. [Electronic resource]. DOI:10.1598/0710.42. (access date: 09.05.2024)
- 9 Maryem Larhmaid. The Impact of Reading Medium on the Comprehension and Judgment of Performance of Moroccan EFL Readers. // Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics 5(1). 2023. – P. 22-34. [Electronic resource]. DOI:10.32996/jeltal.2023.5.1.4 (access date: 09.05.2024)
- 10 Schwabe, A; Brandl, L; Stocker, G. Experiencing literature on the e-reader: The effects of reading narrative texts on screen. // Journal of research in reading. Volume 44, Issue 2. 2021. - Page 319-338. [Electronic resource] DOI 10.1111/1467-9817.12337. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000613129600001> (access date: 16.05.2024)
- 11 Zhao, Y (Zhao, Ying) ; Wu, XC (Wu, Xinchun) ; Li, LP (Li, Liping). (2023). How does spelling contribute to reading comprehension in Chinese beginning readers? Testing the mediating role of word reading fluency. // Journal of research in reading. Volume 46. Issue 4. 2023 - P. 393-410. [Electronic resource]. DOI 10.1111/1467-9817.12434. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001052417700001> (access date: 16.05.2024)
- 12 Reading Literacy of Kazakhstani youth. Survey. 2023. [Electronic resource]. URL: <https://forms.gle/UkRrhAVdo9SLCwEAA> (access date: 16.05.2024)
- 13 Koyuncu, İlhan, and Tahsin Firat. ‘Investigating Reading Literacy in PISA 2018 Assessment’. International Electronic Journal of Elementary Education, vol. 13, no. 2, International Electronic Journal of Elementary Education, Jan. 2021 - P. 263–275. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.26822/iejee.2021.189> (access date: 17.05.2024)
- 14 Rojas-Torres, Luis, et al. Teacher and Student Practices Associated with Performance in the PISA Reading Literacy Evaluation. Frontiers in Education, vol. 6, Frontiers Media SA, May 2021. – P. 231-249 [Electronic resource]. DOI. <https://doi.org/10.3389/feduc.2021.658973> (access date: 20.08.2024)
- 15 Shatunova, Olga, et al. Transforming the Reading Preferences of Today’s Youth in the Digital Age: Intercultural Dialog. / Journal of Ethnic and Cultural Studies, vol. 8, no. 3, Modestum Publishing Ltd, May 2021. - P. 62–73. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.29333/ejecs/347> (access date: 26.08.2024)

Материал 26.01.2025 баспаға түсті

Развитие читательской грамотности при работе с различными типами текста

Г.И. Байгунисова¹, Д.Ж. Мамырбаева²

¹Евразийский национальный университет имени Л. Н. Гумилева, 010000, Астана, Республика Казахстан

²Нукусский государственный педагогический институт, 230100, Нукус, Узбекистан

Статья посвящена вопросам совершенствования уровня читательской грамотности молодежи. Актуальность исследования обусловлена ролью читательской грамотности в системе непрерывного образования общества и современной ситуацией развития данного навыка. Особое внимание авторами было уделено навыкам работы с цифровыми текстами. Исследование было проведено в несколько этапов – изучение истории вопроса, определение терминологического аппарата, подготовка и проведение сбора данных и последующий его анализ. Для сбора данных был использован количественный метод с применением перекрестного опроса, анонимного онлайн анкетирования. Участниками соцопроса выступили студенты и преподаватели ЕНУ им. Л. Н. Гумилева. Данные были проанализированы с использованием Google Form, описательной статистики и независимых выборочных t-тестов. В процессе исследования были получены результаты об осведомленности студентов о навыках грамотного чтения, о частотности и алгоритме использования ими цифровых текстов, о наиболее распространенных методах обучения данному навыку. Полученные данные могут служить дальнейшей разработке методики обучения функциональному чтению текстов различного формата.

Ключевые слова: читательская грамотность, текст, цифровой текст, методика обучения, английский язык, языковой навык, непрерывное образование, университет.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

- 1 PIRLS 2021. Assessment Framework. Boston College. 2021. [Electronic resource]. URL: <https://pirls2021.org/frameworks/home/reading-assessment-framework/a-definition-of-reading-literacy/index.html> (access date: 19.08.2023); Testter.kz. URL: <http://surl.li/kvuchh> (access date: 20.04.2024)
- 2 Асылбеков Ж. Уровень читательской грамотности детей в Казахстане снижается? / QMonitor, 2023 [Электронный ресурс]. URL: <https://qmonitor.kz/society/5442> (дата доступа: 20.04.2024)
- 3 Результаты Казахстана в международном исследовании PIRLS-2021 / Talday. 2023. URL: <http://surl.li/wcbkbrb>; НАО им. Ы. Алтынсарина. Казахская карта детского чтения в аспекте формирования функциональной грамотности школьников. Методическое пособие. Астана, 2013. URL: https://school.muscomplexpavl.edu.kz/download/library_int/read/karta_read.pdf; Кадырова Г.Р., Арзиева Е. Р. К вопросу о формировании читательской грамотности студентов как будущих учителей-предметников / Эл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті Хабаршы. Филология сериясы. №4 (176), 2019. - 183-190 б. <https://doi.org/10.26577/EJPh-2019-4-ph25> (дата доступа: 28.08.2023); Имамбаева Г. Е., Ахметова А. Б. Читательская грамотность в Казахстане и непрерывное обучение у людей разных возрастов. / Credo Experto: транспорт, общество, образование, язык. №2, 2021. DOI 10.51955/2312-1327_2021_2_203; Компетентностная модель развития читательской грамотности / Форум. Портал «Өрлеу», 2024. URL: <https://community.orleu-edu.kz/t/kompetentnostnaya-model-razvitiya-chitatelskoj-gramotnosti/10100>
- 4 Linnakyla, P., et al. Factors behind Low Reading Literacy Achievement / Scandinavian Journal of Educational Research, vol. 48, no. 3, 2004 - P. 231–249. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.1080/00313830410001695718> (access date: 20.04.2024)
- 5 Brysbaert, Marc. 'How Many Words Do We Read per Minute? A Review and Meta-Analysis of Reading Rate'. PsyArXiv, 12 Apr. 2019. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.31234/osf.io/xynwg> (access date: 01.05.2024)

- 6 Baigunissova G. et al. Developing Reading Literacy with Digital Texts // eBook Lecture Notes in Computer Science book series (LNCS, volume 14785). 2024. Part 1. ISBN 978-3-031-65880-8 (e-Book).—P.159-167. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-65881-5_17 .
<https://doi.org/10.1007/978-3-031-65881-5> (01.05.2024)
- 7 López-Escribano, Carmen, et al. The Impact of E-Book Reading on Young Children’s Emergent Literacy Skills: An Analytical Review / International Journal of Environmental Research and Public Health, vol. 18, no. 12, MDPI AG, June 2021. - P. 651-655. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph18126510> (access date: 05.05.2024)
- 8 Leu, D., Kinzer, C., Coiro, J., Castek, J., & Henry, L. New Literacies: A Dual-Level Theory of the Changing Nature of Literacy, Instruction, and Assessment. 2013 / Theoretical Models and Processes of Reading - pp.1150-1181. [Electronic resource]. DOI:10.1598/0710.42. (access date: 09.05.2024)
- 9 Maryem Larhmaid. The Impact of Reading Medium on the Comprehension and Judgment of Performance of Moroccan EFL Readers. // Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics 5(1). 2023. – P. 22-34. [Electronic resource]. DOI:10.32996/jeltal.2023.5.1.4 (access date: 09.05.2024)
- 10 Schwabe, A; Brandl, L; Stocker, G. Experiencing literature on the e-reader: The effects of reading narrative texts on screen. // Journal of research in reading. Volume 44, Issue 2. 2021. - Page 319-338. [Electronic resource] DOI 10.1111/1467-9817.12337. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000613129600001> (access date: 16.05.2024)
- 11 Zhao, Y (Zhao, Ying) ; Wu, XC (Wu, Xinchun) ; Li, LP (Li, Liping). (2023). How does spelling contribute to reading comprehension in Chinese beginning readers? Testing the mediating role of word reading fluency. // Journal of research in reading. Volume 46. Issue 4. 2023 - P. 393-410. [Electronic resource]. DOI 10.1111/1467-9817.12434. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001052417700001> (access date: 16.05.2024)
- 12 Reading Literacy of Kazakhstani youth. Survey. 2023. [Electronic resource]. URL: <https://forms.gle/UkRrhAVdo9SLCwEAA> (access date: 16. 05.2024)
- 13 Koyuncu, İlhan, and Tahsin Fırat. ‘Investigating Reading Literacy in PISA 2018 Assessment’. International Electronic Journal of Elementary Education, vol. 13, no. 2, International Electronic Journal of Elementary Education, Jan. 2021 - P. 263–275. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.26822/iejee.2021.189> (access date: 17.05.2024)
- 14 Rojas-Torres, Luis, et al. Teacher and Student Practices Associated with Performance in the PISA Reading Literacy Evaluation. Frontiers in Education, vol. 6, Frontiers Media SA, May 2021. – P. 231-249 [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.3389/educ.2021.658973> (access date: 28.08.2024)
- 15 Shatunova, Olga, et al. Transforming the Reading Preferences of Today’s Youth in the Digital Age: Intercultural Dialog. / Journal of Ethnic and Cultural Studies, vol. 8, no. 3, Modestum Publishing Ltd, May 2021. - P. 62–73. [Electronic resource]. DOI: <https://doi.org/10.29333/ejecs/347> (access date: 26.08.2024)

Материал поступил в редакцию журнала 26.01.2025

Developing Reading Literacy through different Types of Text

G. Baigunissova¹, D. Mamirbaeva²

¹L.N. Gumilyov Eurasian National University, 010000, Astana, Kazakhstan

²Nukus state pedagogical institute, 230100, Nukus, Uzbekistan

This article examines the literacy levels of young people with the aim of developing strategies for improvement. The study's relevance stems from the critical role of reading literacy in lifelong education and the current challenges in fostering this skill. Special attention is given to digital text literacy, reflecting its growing importance in contemporary education.

The research was conducted in several stages, including a historical review of the issue, the development of a terminological framework, data collection, and subsequent analysis. A quantitative approach was employed, utilizing cross-sectional surveys and an anonymous online questionnaire. The study sample consisted of students and teachers from L. N. Gumilyov Eurasian National University. Data were analyzed using Google Forms, descriptive statistics, and independent t-tests.

The findings provide insights into students' awareness of literacy skills, their frequency and patterns of digital text usage, and the most common teaching methods for developing these skills. The results contribute to the enhancement of functional reading instruction across different text formats and offer practical implications for improving literacy education in digital environments.

Key words: reading literacy, text, digital text, method of teaching, language skill, lifelong education, university.

REFERENCES

- 1 PIRLS 2021 (2021), *Assessment Framework*. Boston College, available at: <https://pirls2021.org/frameworks/home/reading-assessment-framework/a-definition-of-reading-literacy/index.html> (Accessed 19.08.2023); *Testter.kz.*, available at: <http://surl.li/kvuchh> (accessed 20.04.2024)
- 2 Asylbekov Zh. (2023), *Uroven' chitatel'skoj gramotnosti detej v Kazahstane snizhaetsya?* [Is the level of reading literacy among children in Kazakhstan decreasing?] / QMonitor, available at: <https://qmonitor.kz/society/5442> (accessed:20.04.2024) [in Russian]
- 3 *Rezultaty Kazahstana v mezhdunarodnom issledovanii PIRLS-2021* (2023), [Kazakhstan's results in the PIRLS-2021 international study] / Talday, available at: <http://surl.li/wcbkbr> [in Russian]; NAO im. Y. Altynsarina (2013), *Kazahstanskaya karta detskogo chteniya v aspekte formirovaniya funkcional'noj gramotnosti shkol'nikov*. Metodicheskoe posobie. Astana, [Y. Altynsarin SJStC presents the "Kazakhstan map of children's reading" in the context of the development of functional literacy among schoolchildren. Methodical manual]. available at: https://school.muscomplexpavl.edu.kz/download/library_int/read/karta_read.pdf [in Russian]; Kadyrova G.R., Arzieva E. R. (2019), *K voprosu o formirovanii chitatel'skoj gramotnosti studentov kak budushchih uchitelej-predmetnikov* [On the issue of the formation of students' reading literacy as future subject teachers] / Al-Farabi Kazakh National University Bulletin. Philology series. №4 (176) - 183-190 pp., available at: <https://doi.org/10.26577/EJPh-2019-4-ph25> (accessed 28.08.2023) [in Russian]; Imambaeva G. E., Ahmetova A. B. (2021), *Chitatel'skaya gramotnost' v Kazahstane i nepreryvnoe obuchenie u lyudej raznyh vozrastov* [Reading Literacy in Kazakhstan and Continuous Learning among People of Different Ages] / Credo Experto: Transport, Society, Education, Language. №2, DOI 10.51955/2312-1327_2021_2_203 [in Russian]; *Kompetentnostnaya model' razvitiya chitatel'skoj gramotnosti* (2024) / Forum. Portal «Orleu» [Competence-based model of reader literacy development / Forum. The "Orleu" portal], available at: <https://community.orleu-edu.kz/t/kompetentnostnaya-model-razvitiya-chitatelskoj-gramotnosti/10100>
- 4 Linnakyla, P., et al. (2004), *Factors behind Low Reading Literacy Achievement* / Scandinavian Journal of Educational Research, vol. 48, no. 3, - P. 231–249. DOI: <https://doi.org/10.1080/00313830410001695718> (accessed 20.04.2024)
- 5 Brysbaert, Marc. (2019), *How Many Words Do We Read per Minute? A Review and Meta-Analysis of Reading Rate*. PsyArXiv, 12 Apr. DOI: <https://doi.org/10.31234/osf.io/xynwg> (accessed 01.05.2024)
- 6 Baigunisova G. Co-authored (2024), *Developing Reading Literacy with Digital Texts* // eBook Lecture Notes in Computer Science book series (LNCS, volume 14785), 2024. Part 1. ISBN 978-3-031-65880-8, (e-Book). – P. 159-167. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-65881-5_17. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-65881-5> (accessed 01.05.2024)
- 7 López-Escribano, Carmen, et al. (2021), *The Impact of E-Book Reading on Young Children's Emergent Literacy Skills: An Analytical Review*. International Journal of Environmental Research

- and Public Health, vol. 18, no. 12, MDPI AG - P. 651-655. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph18126510> (accessed 05.05.2024)
- 8 Leu, D., Kinzer, C., Coiro, J., Castek, J. and Henry, L. (2013), *New Literacies: A Dual-Level Theory of the Changing Nature of Literacy, Instruction, and Assessment*. Theoretical Models and Processes of Reading - pp.1150-1181. DOI:10.1598/0710.42. (accessed 09.05.2024)
- 9 Larhmaid Maryem (2023), *The Impact of Reading Medium on the Comprehension and Judgment of Performance of Moroccan EFL Readers*. Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics 5(1)– P. 22-34. DOI:10.32996/jeltal.2023.5.1.4 (accessed: 09.05.2024)
- 10 Schwabe, A; Brandl, L and Stocker, G. (2021), *Experiencing literature on the e-reader: The effects of reading narrative texts on screen*. Journal of research in reading. Volume 44, Issue 2. –Page 319-338. DOI 10.1111/1467-9817.12337. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000613129600001> (accessed: 16.05.2024)
- 11 Zhao Ying, Wu Xinchun and Li Liping (2023) *How does spelling contribute to reading comprehension in Chinese beginning readers? Testing the mediating role of word reading fluency*. Journal of research in reading. Volume 46. Issue 4. - P. 393-410. DOI 10.1111/1467-9817.12434. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001052417700001> (accessed: 16.05.2024)
- 12 *Reading Literacy of Kazakhstani youth. Survey* (2023) available at: <https://forms.gle/UkRrhAVdo9SLCwEAA> (accessed 16.05.2024)
- 13 Koyuncu, İlhan, and Tahsin Fırat (2021). *Investigating Reading Literacy in PISA 2018 Assessment*. International Electronic Journal of Elementary Education, vol. 13, no. 2. - P. 263–275. DOI: <https://doi.org/10.26822/iejee.2021.189> (accessed 17.05.2024)
- 14 Rojas-Torres, Luis, et al. (2021), *Teacher and Student Practices Associated with Performance in the PISA Reading Literacy Evaluation*. Frontiers in Education, vol. 6, Frontiers Media SA – P. 231-249 DOI. <https://doi.org/10.3389/feduc.2021.658973> (accessed 20.08.2024)
- 15 Shatunova, Olga, et al. (2021), *Transforming the Reading Preferences of Today's Youth in the Digital Age: Intercultural Dialog* Journal of Ethnic and Cultural Studies, vol. 8, no. 3, Modestum Publishing Ltd. - P. 62–73. DOI: <https://doi.org/10.29333/ejecs/347> (accessed 26.08.2024).

Received: 26.01.2025

MFTAP 16.01.45

DOI: [10.59102/kufil/2025/iss1pp302-316](https://doi.org/10.59102/kufil/2025/iss1pp302-316)

Р.Д. Бердикулова¹, А.О. Елюбаева¹, А.А. Каирова¹, Б.О. Бектемирова¹

¹Шоқан Уәлиханов атындағы Көкшетау Университеті, Көкшетау, 020000, Қазақстан Республикасы

МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТЫ ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ГИРТ ХОФСТЕДЕНІҢ АЛТЫ МӘДЕНИ ӨЛШЕМІН ҚОЛДАНУ

Мақалада Гирт Хофстеденің мәдени айырмашылықтарды талдауға және түсінуге бағытталған алты мәдени өлшемі қарастырылады. Бұл теория мәдениетаралық қарым-қатынастың табыстылығын қамтамасыз ететін іргелі концептуалды негіз ретінде және шет тілін меңгеру үдерісінде қолданылуы мүмкін әдіснамалық құрал ретінде ұсынылады. Зерттеу барысында Г. Хофстеденің мәдени өлшемдерін практикалық сабақтарда қолдану, студенттерге арналған оқу тапсырмаларын әзірлеу және олардың нәтижелерін бағалау әдістері қолданылды. Оқыту барысында студенттердің мәдени өлшемдер туралы теориялық білімдерін практикалық жағдайларда іске асыруға бағытталған топтық пікірталастар, рөлдік ойындар және кейс-стади сияқты интерактивті әдістер